

4. Mannen van de Wereld

Waar zijn de vrouwen? Ik kijk om me heen. Het is druk in de bar, maar op een handjevol vrouwelijke toeristen na is de bar gevuld met mannen. Twee Maleisische mannen, beiden een jaar of 35, hebben ons aan hun tafel uitgenodigd. Verwachtingsvol kijken ze ons aan. Wat we van Maleisië vinden, is de vraag. Op zo'n brede algemene vraag, kan slechts een breed, algemeen antwoord volgen. *'We like it very much. Beautiful country, nice people'*, hoor ik Henk zeggen.

We zitten in een bar in Kota Tinggi, een stadje op zo'n honderd kilometer van de grens met Singapore. Onze gesprekspartners zijn Yusuf en Robert. Ze bieden ons een drankje aan. Zelf nemen ze ook een biertje en dat valt op. Het is ongebruikelijk. Zij zijn moslim. Het is bovendien verboden in Maleisië voor restaurant- en bareigenaren om aan moslims alcohol te schenken. De Chinese bareigenaar en deze twee mannen laten zich niet veel gelegen liggen aan het verbod. Of Yusuf en Robert het niet zo nauw nemen met hun geloof of dat ze een keer uit de band willen springen is onduidelijk. Uit de vragen die ze stellen is op te maken dat ze trots zijn op het feit dat Maleisië meegaat in de vaart der volkeren en in een aantal opzichten deel uitmaakt van de westerse, rijke wereld. Ik houd het er maar op dat ze zich ook in hun gedrag willen spiegelen aan westerse gewoonten en indruk willen maken als 'mannen van de wereld'.

Beide mannen hangen aan onze lippen als we hen wat vertellen over Nederland en over onze fietstocht. Ze vragen ons de verschillen tussen Nederland en Maleisië op te sommen. Nog zo'n lastige algemene vraag. De enige vergelijking die nog vers in het geheugen ligt is de vergelijking tussen Indonesië en Maleisië. Na onze oversteek uit Sumatra was het de luxe die meteen opviel. De winkels hier liggen vol met westerse artikelen. We kunnen ijs, gebak, koek, brood en tampons kopen. Over de prijs hoeven we niet meer te onderhandelen, die ligt vast, en nergens word je afgezet. We vinden onze weg aan de hand van aankondigingen die niet alleen in het Maleis en het Chinees worden gedaan, maar ook in het Engels. Op straat is het schoner en rustiger, kinderen roepen je niet toe of na, er is geen getoeter van het overigens drukke verkeer, en auto's van Japanse makelij zoeven geluidloos langs je heen.

Sommige vragen vergen een enigszins diplomatiek antwoord. Yusuf wil weten wat we vinden van de route die wij met onze *basikal* hebben afgelegd en van de wegen op het schiereiland. De nieuwe, brede wegen die overal zijn aangelegd zijn ons natuurlijk opgevallen, sterker nog, ze waren ons een doorn in het oog. We hebben ze zoveel mogelijk proberen te vermijden omdat we als fietser weinig lol beleven aan het rijden over een brede en vaak drukke snelweg. Maar zonder succes, we leken er toe veroordeeld. Op veel plaatsen op dit schiereiland worden wegen verbreed of worden nieuwe snelwegen aangelegd, waardoor wegopbrekingen, wegversmallingen, omleidingen, extra verkeerslichten, werkverkeer en wegwerkersploegen onderdeel van het dagelijkse schouwspel uitmaken. De brede wegen lijken nietsontziend dwars door de bergen en de kwetsbare jungle te gaan, veel bos heeft er voor moeten wijken. Talloze kaalgeslagen heuvels bieden een troosteloze aanblik. Gezien de grootschaligheid van de houtkap rijzen er bij ons wat twijfels over de duurzaamheid van de bosbouw en het tropisch hardhout. Niet alleen de wegen, alles lijkt in dit land onder handen genomen te worden getuige de ontelbare grootschalige projecten. Het land heeft een bouwsyndroom. We zagen luxe bouwprojecten waar grote villas uit de grond gestampt werden, moderne badplaatsen, van het type Benidorm maar dan chiquer, met veel hotelhoogbouw, architectonische hoogstandjes met spiegelruiten en omheinde privéstranden voor hotelgasten. En niet te vergeten, vele steengroeven, steenfabrieken en houtzagerijen. Het land is in ontwikkeling. Het is onaf. Maleisië zoekt naar zijn plek in de vaart der volkeren.

‘De wegen zijn comfortabel en breed, en gaan door een schitterend landschap, het verkeer is erg beleefd voor fietsers’, zo iets hebben we als antwoord gegeven. Dat laatste, van dat beleefde verkeer, is zeer zeker waar. Ik glimlach als ik terugdenk aan de typische Maleisische *lorry trucks*, met hun ladingen tropisch hardhout. Ik zie de merkwaardige deurloze cabines weer voor me, waarin de chauffeurs geconcentreerd en verwoed aan het grote stuur draaien. De bochtige wegen en de aanwezigheid van fietsers vereisen een inspannende

stuurmanskunst, zeker met zo'n oude en vaak gammele vrachtauto. Ik zie ook de enorme aantallen bromfietzers weer voor me, altijd in voor een praatje, een praatje met Henk dan wel te verstaan. De Maleisische mannen richten zich onderweg overwegend tot Henk. Hij is degene die wordt aangesproken, voor mij rest meestal een vriendelijke groet. De bromfietzers kenmerken zich door hun typische jassen. Beter gezegd, ze dragen hun jassen op een wonderlijke manier, ze hebben voor- en achterkant verwisseld. De armen zitten wel in de mouwen maar zodanig dat het rugpand van de jas op de buik komt. De voorkant zit op de rug, de sluiting staat open. Waarschijnlijk is het bedoeld om de kou en wind van voren tegen te gaan en om zo nodig wat koelte vanuit de achterkant te krijgen.

De mannen nemen ons mee naar een restaurant. Het kan geen toeval zijn, de eigenaar van het restaurant is net als de eigenaar van de bar een Chinees. De mannen weten waar ze hun gasten mee naar toe nemen, en waar ze zelf alcohol kunnen drinken. Toch is het voor de Chinese uitbater van het restaurant geen vanzelfsprekendheid om onze nieuwe vrienden bier te serveren. Er volgt een discussie tussen de uitbater en de twee Maleisische mannen. Kennelijk weten Yusuf en Robert de man te overtuigen. We merken dat ze toch enigszins schichtig om zich heen kijken als ze het bestelde biertje aannemen. Maar blijkbaar geven de aanwezige gasten geen reden tot ongerustheid. Misschien dienen wij wel als excuus, flitst het door me heen. Wij zijn een prima dekmantel om de aanwezigheid van alcohol op ons tafeltje te rechtvaardigen.

Dekmantel of niet, de mannen zijn bijzonder aardig en lijken oprecht geïnteresseerd in onze reis en wat we van hun land vinden. Ze willen weten wat ons het meest heeft aangesproken. We scannen ons geheugen. Henk noemt de idyllische tropische eilandjes, de daarbij horende zandstranden met wuivende palmbomen waartussen hangmatten hangen die zich uitstekend lenen voor het drinken van verse kokosmelk uit open gekapte kokosnoten. Dit alles, met uitzicht op schilderachtige vissersbootjes die liggen te dobberen in een felblauwe zee. Hij noemt in het bijzonder ons verblijf op een onbewoond eilandje voor de kust van Tanjung Resang, waar we in het gezelschap van een kokospalm en omgeven door azuurblauwe wateren sliepen in een zelf gegraven holletje in het zand, onderwijl vruchteloos schuilend voor nachtelijke tropische regendruppels. Yusuf en Robert knikken, ze kunnen zich er wel iets bij voorstellen.

Dan is het mijn beurt om terug te blikken naar hoogtepunten. Mijn gedachten gaan terug naar onze tocht door de Cameron Highlands. Na een spectaculaire tocht door de jungle, langs palmolieplantages en langs weilanden met Friese zwartbonte koeien, kwamen we aan in Tanah Rata, op 1500 meter hoogte. Daar vonden we onderdak in het voormalige militaire ziekenhuis met een katholieke signatuur, het Fathers Guesthouse. Op de zolder van het enorme gebouw waren, twee rijen dik, tientallen piepkleine kamertjes gemaakt, van elkaar gescheiden door kartonnen wandjes zonder plafond. De Spartaanse kamertjes waren identiek, ze bevatten een bedje en een stoel, verder niets. Het was er koud en de dekentjes waren dun. Tralies voor de ramen, een afbeelding van de paus aan de muur en een piepende ijzeren toegangsdeur maakten het beeld compleet. Ik draaf een beetje door en schakel maar snel over naar ons bezoek aan de Boh theeplantage en bijbehorende fabriek. Ik memoreer het schitterende uitzicht over de plantage en de uitleg die we kregen over het plukken, drogen, fermenteren en verpulveren van de theebladeren, en het inpakken van de thee. Ik heb maar niet verteld dat we geschrokken waren van het feit dat er zoveel kinderen aan het werk waren in de fabriek – vakantiekrachten, zo werd ons verteld. Ook niet dat het tempo in de inpakkerij, vast en zeker vanwege het systeem van stukloon, opvallend hoog lag. Het

voelde soms een beetje alsof koloniale tijden herleefden, in een modern jasje. De Cameron Highlands, dat was inderdaad een leuke attractie vond Yusuf, maar die zolderkamertjes, daar had hij zijn twijfels over. Hij wist niet dat zo iets bestond, in elk geval was het niets voor westerse toeristen, te armoedig. Robert was blijven hangen bij de Friese koeien. Kwamen die echt uit Nederland?

Er branden bij mij ook vragen op de lippen, vragen die onderweg niet beantwoord werden. Hoe beleven Robert en Yusuf de smeltkroes van culturen in hun land? Hoe leven de Indiërs, Chinezen en Maleisiërs samen? De mengelmoes van gebruiken, tradities en godsdiensten ziet er vreedzaam uit, maar is dat ook onder de oppervlakte zo? Wat is de plek van vrouwen in de samenleving? Leven de Chinese meisjes in korte rokjes en blote jurkjes in harmonie samen met volledig bedekte moslim meisjes? En klopt het dat de Chinezen een groot deel van de economie in handen hebben? Nu is het hun beurt om diplomatiek te antwoorden. 'Maleisië is een smeltkroes van culturen, altijd al geweest. Dat is *very unique*, iedereen heeft zijn plaats en daarbij zijn vrouwen gelijkwaardig aan mannen.' Misschien is deze multiculturele samenleving inderdaad een gegeven, een vanzelfsprekendheid, misschien zijn mijn vragen te direct, te confronterend of te speculatief, of is er geen reden om ons deelgenoot te maken van ongemakkelijke kwesties, wie zal het zeggen. In het geanimeerde gesprek zijn steeds meer haperingen te bespeuren. Dat is niet zozeer te wijten aan de verschillende referentiekaders als wel aan de drank. Met het nuttigen van nieuwe drankjes verdwijnt de schroom om nog meer drankjes te bestellen. Het tempo ligt hoog. Ik ben al lang overgestapt op *teh-o-ais*, verse ijsthee. Het gesprek van mijn drie tafelgenoten wordt steeds onsamenvangender. In hetzelfde tempo als waarin de alcohol vloeit, vertroebelen de kaders en contouren van de conversatie.

De volgende dag fietsen wij weer verder, naar Singapore. Het ontbijt wordt in hotels in Maleisië laat geserveerd, vaak pas na negen uur. Meestal ontbijten we dan ook op straat bij een van de vele Chinese kraampjes die een paar uur eerder opengaan. Vandaag maken we een uitzondering want we hebben afgesproken met Yusuf en Robert om samen te ontbijten. Ze willen ons uitzwaaien. Even na negenen komt Yusuf opdagen. Alleen. Hij verontschuldigt zich voor de afwezigheid van Robert. Die blijkt met een kater thuis in bed te liggen. Dat blijkt niet het hele verhaal. Enigszins beschroomd vertelt hij dat zijn vriend vanochtend het huis niet uit mocht. Zijn vrouw houdt hem thuis. Ze had hem vannacht opgewacht en was woedend geweest over het feit dat hij alcohol gedronken had en nogal aangeschoten thuisgekomen was. Thuisblijven was zijn straf. Ook mannen van de wereld onderwerpen zich aan de regels van thuis, en daar maken vrouwen de dienst uit, kennelijk.

Tocht over het Maleisische schiereiland.

Maleisië: van Georgetown, via de Cameron Highlands en Kota Bharu naar Singapore. 1994.